

Nr 156.

Av herr **Möller m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts förslag beträffande dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.*

Av årets statsverksproposition framgår, att regeringen icke ämnar till innevarande års riksdag framlägga förslag om avveckling av det till statens befattningshavare utgående dyrtidstillägget.

Regeringen har sålunda icke för avsikt, att vid denna riksdag framföra proposition om en förut i utsikt ställd övergång till ett system med fasta löner för statens befattningshavare, utan avser allenast att inskränka sina åtgöranden inom löneregleringsområdet till ett förslag om en provisorisk justering av dyrtidstillägget å de dyraste orterna.

Konstaterandet av regeringens ställningstagande i ovan nämnda hänseende måste givetvis av statstjänarna, främst i de lägre graderna och med de minsta inkomsterna, mottagas med beklagande och ogillande.

Från representanter för nämnda grupper framfördes som bekant redan vid 1928 års riksdag motion, vari påyrkades en skyndsam lönerreglering i samband med en avveckling av nu tillämpade principer i fråga om dyrtidstillägg. Samma år tillsattes också »1928 års lönekommitté» och samtidigt ställdes det i utsikt, att resultatet av nämnda kommittés arbete skulle framläggas vid 1930 års riksdag, eller, om detta ej kunde effektueras, åtminstone vid innevarande års riksdag.

Resultatet av nämnda kommittés arbete föreligger nu i form av ett betänkande med tillhörande reservationer, avgivet i juli 1930. Men trots detta har regeringen, som ovan nämnts, icke ansett sig kunna eller böra framlägga förslag i frågan inför innevarande års riksdag.

Innebörden härav måste alltså bliva den, att statstjänarna under ännu en tid framåt — minst 1 $\frac{1}{2}$ år — komma att avlönas enligt hittills tillämpade provisoriska lönebestämmelser, vilket bl. a. innebär, att ingen förbättring av de nu utgående låga lönerna åstadkommes, samt att befattningshavarna komma att leva i osäkerhet om huru stor den samlade löneinkomsten kan komma att bliva på grund av dyrtidstilläggets anpassning efter gällande index.

En provisorisk anordning med ett rörligt dyrtidstillägg som nu under åtskilliga år kommit till användning, har ansetts vara nödvändigt under en tid, då indexkurvan från kvartal till kvartal visat betydliga förskjut-

ningar i prisläget å livsförnödenheterna. Men då man nu kommit fram till en tidpunkt, då prisindexen visserligen ej fullständigt stabiliserat sig, men likväl sedan flera år tillbaka företett en bestämd tendens till en dylik stabilisering — med någon dragning till ytterligare nedåtgående under den allra senaste tiden — kan bestämt påstås, att nu borde, efter de många årens provisorium, den definitiva löne regleringen kunna ske och alltså ett avskrivande av systemet med lön och dyrtidstillägg äga rum.

Uppenbarligen ha statsmakternas uppfattning hela tiden varit den, att anordningen med ett rörligt dyrtidstillägg endast skulle vara en *övergångsanordning*, som skulle följas av en återgång till det normala systemet med fast lön, så fort prisförhållandena komme att förete en bild av något större stabilitet än under den egentliga kristiden.

Det, som här anförts, kunde fullt motivera framläggande från vår sida av ett motionsyrkande, att riksdagen redan under innevarande år fattar definitivt beslut om en löne reglering i samband med dyrtidstilläggets sammansläende med lönen. Men inför utsiktslösheten i ett sådant yrkande skola vi icke framställa detsamma. Däremot anse vi oss ha fullt fog för framförande av det yrkandet, att ett så stort lönetillskott skall under budgetåret 1931—1932 utgå till åtminstone de lägre inkomsttagarna bland statstjänarna, att dessa, som ett tillägg till dyrtidstillägget, erhålla en lönefyllnad, som kan anses skälig och som ej utmätas allt för knappt. Detta tillägg måste emellertid betraktas som ett provisoriskt sådant, in till dess löne regleringen definitivt hunnit genomföras.

Visserligen erkänna vi, att regleringen av löneinkomsten uppåt för de dyraste orterna, varom regeringen förklarar sig ha för avsikt framlägga förslag, bör, om den avpassas på ett riktigt sätt, hälsas med tillfredsställelse. Prisläget på nämnda orter torde nämligen på ett alldeles särskilt sätt motivera, att snara åtgärder vidtagas, så att den personal, särskilt i de lägre lönegraderna, som är placerad å nämnda platser, skall kunna något lyftas upp ur det nödläge, i vilket densamma pressats ned på grund av de på nämnda orter rådande synnerligen höga hyrespriserna.

Det torde emellertid vara sannolikt, att de platser, som kunna bli delaktiga av nämnda, efter allt att döma synnerligen blygsamma löneförbättring, komma att bli mycket få till antalet. Den stora massan av statstjänarna skulle alltså komma att stå kvar i ett löneläge, som med nu gällande bestämmelser för dyrtidstilläggets utgående, innebär en betydande underkompensation i förhållande till den från kristidens början inträdda prisförhöjningen. En nedpressning av reallönen har alltså ägt rum och blir allt kännbarare och svårare för befattningshavarna att bära, ju längre den kan komma att fortbestå.

Som bekant ha lönerna för statstjänarna under de efter år 1923 närmast följande åren rent automatiskt sänkts med betydande belopp genom

dyrtidsindexets fall. Även under de allra sista åren har en viss tendens till indexsiffrans sänkning visat sig föreligga, varigenom finansministern vid uppgörande av budgetförslaget för året 1931/1932 kunnat inkassera icke föraktliga besparingar å dyrtidstilläggskontot. Dessa nedsättningar kunna visserligen, rent *teoretiskt* sett, i allmänhet ej betraktas som en minskning av reallönen. Men tager man hänsyn till det faktiskt existerande förhållandet, att prisutvecklingen från ett kvartal till ett annat å en viss ort kan vara helt annorlunda än den genomsnittliga prisutvecklingen för hela landet, vilken ligger till grund för indextalets bestämmande, ävensom till den kända omständigheten, att det tillämpade systemet för dyrtidstilläggets utgående aldrig givit full kompensation för den inträdda dyrtiden, kan man förstå, att statstjänarna anse sig kunna berakta den automatiska minskningen av lönerna, som skett på grund av indexets nedgång, som löneminskningar, vilka inneburit verkliga försämringar i löneläget och en nedplacering av statstjänarna i lönehänseende i förhållande till andra löntagare. Denna sistnämnda uppfattning inom statstjänarekåren stöder sig icke minst därpå, att ett stort antal tjänstemän och arbetare i enskild och kommunernas tjänst icke fått sina löner på detta sätt nedpressade utan kunnat — under samma tid, som den ena nedsättningen efter den andra skett av statstjänarnas löner — vid underhandlingar genomföra överenskommelser om lörens bibehållande och i en hel del fall t. o. m. lyckats genomföra någon mindre höjning av densamma. Ifrågavarande förhållande som bl. a. styrkes av socialstyrelsens utredningar, har också verkat i den riktningen, att man i ett flertal fall och på åtskilliga orter i landet kunnat konstatera, att särskilt de lägre befattningshavarna i statens tjänst deklarerats till en lägre levnadsstandard än motsvarande löntagare i kommunernas tjänst samt inom enskild företagareverksamhet. Då frågan om statstjänarnas dyrtidstillägg under föregående år varit föremål för behandling i riksdagen, ha dessa ostridiga förhållanden genom ett flertal exempel påvisats. Ett erkännande av här åberopade faktum har också på sätt och vis givits genom det förslag, som framförts av 1928 års lönekommitté, vilken kommitté ansett, att man vid beräkning av de nya lönerna vid en blivande lönerglering bör utgå från ett dyrtidstillägg av 17 procent, under det att det för de s. k. reglerade verken tillämpade procenttalet f. n. utgör endast 12.

Detta förhållande torde vara anledningen till, att man bland statstjänarna framfört den uppfattningen, att man som en alternativ väg för åstadkommande av ett något bättre löneläge skulle kunna tänka sig möjligheten av ett fastställande av dyrtidsindex omkring ovanstående tal 17, att läggas till grund för dyrtidstilläggets utgående under budgetåret 1931/1932 för de s. k. reglerade verken samt för de icke reglerade ett med 18 enheter därutöver ökat indextal.

En sådan utväg för dyrtidstilläggets reglerande genom beslut om ett fast indextal framfördes också för en del år sedan från regeringshåll.

Emellertid kunna vi icke underlåta framhålla, att en reglering av dyrtidstillägget på denna väg visserligen leder till ganska betydande tillskott för de högre befattningshavarna, medan däremot de lägre på detta sätt endast erhålla en synnerligen blygsam löneförbättring. Vi ha emellertid den uppfattningen att, om statens budgetsvårigheter icke tillåta en ökning av lönerna utöver en viss gräns, bör den ekonomiska hjälpen i främsta hand och med det procentuellt största tillskottet lämnas till de små löntagarna, som ha det ekonomiskt svårast och som leva i närheten av existensminimum, och är det av denna anledning som vi endast upp- taga ett tillägg för befattningshavarna upp till 16 löneklassen i det för- slag, som vi här nedan framlägga.

Den lön pr månad, som enligt detta förslag skulle komma att utgå till en befattningshavare i 5:e lönegraden framgår av nedanstående tabell:

	Billigaste ort			Dyraste ort		
	Nu utgå- ende lön + dyrtids- tillägg 12 %	Särskilt löne- tillägg	Summa per månad	Nu utgå- ende lön + dyrtids- tillägg 12 %	Särskilt löne- tillägg	Summa per månad
5:e lönegraden:						
Stationskarl m. fl.						
lägst kr.	184:—	15:—	199:—	235:—	24:—	259:—
högst kr.	229:—	12:—	241:—	293:—	21:—	314:—

Av ifrågavarande månadslön har emellertid befattningshavaren att erlägga kr. 11:25 för egen och sin familjs pensionering.

Då emellertid nuvarande, i synnerhet till statstjänarna i de lägre lönegraderna, utgående dyrtidstilläggen äro så lågt tilltagna, att en ytterligare sänkning av desamma icke bör äga rum, anse vi det vara riktigt föreslå, att under budgetåret 1931/1932 dyrtidstillägget ej skall utgå efter ett lägre indextal än 160, även om någon ytterligare prisindexsänkning skulle inträda, vilket indextal f. ö. även varit grundläggande för finansministerns beräkningar ifråga om dyrtidstilläggets sammanlagda kostnader för budgetåret.

I detta sammanhang anse vi oss böra framhålla, att det nu vore lämpligt, att grunderna för dyrtidstilläggets utgående för reglerade och oreglerade statens verk underkastades granskning för att utröna, huruvida dessa grunder äro rätt avvägda i förhållande till varandra. Men då vi utgå ifrån, att den blivande löne regleringen ovillkorligen skall förelägg-

gas 1932 års riksdag, ha vi med hänsyn härtill ansett oss nu icke böra göra något yrkande i nämnda hänseende.

Slutligen anse vi oss även böra upptaga det yrkande, som under föregående riksdag motionsvis framställt, nämligen att ur dyrtidstilläggsbestämmelserna borttages det stadgandet, som innehåller, att befattningshavare under 25 år i vissa fall skall ha ett mindre dyrtidstillägg än andra statsanställda.

Under hänvisning till vad vi här anfört tillåta vi oss alltså att hemställa,

att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts förslag till dyrtidstilläggs utgående till befattningshavare i statens tjänst besluta, att nämnda dyrtidstillägg skall utgå för budgetåret 1931/1932 efter samma grunder, som gälla för budgetåret 1930/1931, dock med nedanstående ändringar:

1) i stadgandet om att dyrtidstillägget skall utgå med hänsyn till gällande levnadskostnadsindex göres det undantaget, att om nämnda indextal för budgetåret 1931/1932 nedgår under siffran 160, så skall likväl dyrtidstillägget beräknas efter sistnämnda siffra;

2) stadgandet om minskning av dyrtidstillägget för icke barnförsörjningspliktig befattningshavare, som är under 25 år, utgår;

3) utöver barntillägget och det procentuella dyrtidstillägget utgår ett tillägg enligt nedanstående grunder.

Tillägg till befattningshavare i reglerade verk.

Löneklass	Tilläggens belopp i kr. pr år						
	A-ort	B-ort	C-ort	D-ort	E-ort	F-ort	G-ort
1— 8	180	192	204	216	240	264	288
9—10	144	156	168	180	204	228	252
11—12	108	120	132	144	168	192	216
13—14	84	96	108	120	144	168	192
15—16	72	84	96	108	132	156	180

Tillägg till övriga befattningshavare.

Till icke-ordinarie befattningshavare, vilka åtnjuta avlöning efter andra grunder, än vad i löneplanen för ordinarie befattningshavare vid de reglerade verken är stad-

gat, samt till befattningshavare vid oreglerade verk, ävensom till i statens tjänst anställda arbetare, vilka åtnjuta dyrtidstillägg, skall tillägg utgå å respektive dyrorter med samma belopp, som enligt ovanstående tabell utgår till befattningshavare i reglerat verk, vilka åtnjuta motsvarande avlöning, med iakttagande dock, att befattningshavare, vars avlöning är större än enligt löneklasserna 8 resp. 10, 12 eller 14, men mindre än nästföljande löneklass, alltid skall hänföras till den löneklassgrupp, där tillägget är mindre.

Stockholm den 22 januari 1931.

Gustav Möller.

Olof Olsson.

A. J. Bärq.

Edv. Björnsson.